

**Česká republika**

**NÁLEZ**

**Ústavního soudu**

**Jménem republiky**

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Michaely Židlické, soudkyně Vlasty Formánkové a soudce zpravodaje Miloslava Výborného o ústavní stížnosti **Petra Hoskovce**, zastoupeného Mgr. Ing. Pavlem Knoppem, advokátem, AK se sídlem Lidická 51, 602 00 Brno, proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 3. 2012 č. j. 5 Cm 426/2011-28 ve výroku III. a usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 6. 2012 č. j. 7 Cmo 218/2012-44 ve výroku I. v části potvrzující výrok III. usnesení soudu prvního stupně, za účasti 1. Krajského soudu v Brně a 2. Vrchního soudu v Olomouci, jako účastníků řízení, a vedlejšího účastníka Ing. Libora Diviše, takto:

**I. Výrokem III. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 3. 2012 č. j. 5 Cm 426/2011-28 a výrokem I. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne ze dne 21. 6. 2012 č. j. 7 Cmo 218/2012-44, v části potvrzující výrok III. usnesení soudu prvního stupně, bylo porušeno právo stěžovatele na ochranu majetku zaručené v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**

**II. Výrok III. usnesení Krajského soudu v Brně 21. 3. 2012 č. j. 5 Cm 426/2011-28 a výrok I. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne ze dne 21. 6. 2012 č. j. 7 Cmo 218/2012-44, v části potvrzující výrok III. usnesení soudu prvního stupně, se ruší.**

Odůvodnění:

1. Včas podanou ústavní stížností se stěžovatel s tvrzením o porušení svých práv ústavně zaručených v čl. 11 odst. 1 a 5 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) domáhal zrušení shora označených rozhodnutí obecných soudů ve výrocích, na jejichž základě byl stěžovateli vrácen jím zaplacený soudní poplatek v částce snížené o 20 procent.

2. Z vyžádaného spisu Krajského soudu v Brně sp. zn. 5 Cm 426/2011 vyplynulo, že v řízení o zaplacení 14 milionů Kč s postiženími právy ze směnky vzal stěžovatel dne 19. 3. 2012 žalobu zpět, a to ještě před prvním ústním jednáním nařízeným k projednání námitek žalovaného proti směnečnému platebnímu rozkazu vydaného Krajským soudem v Brně dne 29. 11. 2011 č. j. 5 Cm 426/2011-10. Krajský soud v Brně ústavní stížností napadeným usnesením směnečný platební rozkaz zrušil a řízení zastavil (výrok I.), zavázal stěžovatele povinností zaplatit žalovanému Ing. Liboru Divišovi na náhradě nákladů řízení částku 292 764 Kč (výrok II.) a rozhodl, že stěžovateli se vrací zaplacený soudní poplatek ve výši 449 496 Kč (výrok III.).

3. V odvolacím řízení Vrchní soud v Olomouci potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku II. a III. (výrok I.) a uložil stěžovateli povinnost zaplatit žalovanému náklady odvolacího řízení ve výši 960 Kč (výrok II.). Odvolací soud výkladem ustanovení § 10 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 218/2011 Sb., účinném od 1. 9. 2011, dospěl k závěru, že za rozhodný den z hlediska použití nové právní úpravy je třeba považovat den, kdy stěžovatel vzal žalobu zpět. K přechodným ustanovením v II. bodu 1. zákona č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon o soudních poplatcích a další související zákony, odvolací soud konstatoval, že upravují pouze vybírání poplatků, nikoliv jejich vrácení, které se tak musí řídit novou zákonnou úpravou.

4. V ústavní stížnosti stěžovatel nesouhlasil s právním posouzením nároku na vrácení soudního poplatku při zpětvzetí žaloby podle právní úpravy účinné v době zpětvzetí žaloby. Podle jeho přesvědčení se přechodné ustanovení novely zákona o soudních poplatcích vztahuje nejen na vybírání, ale i na vrácení soudního poplatku, a obecné soudy tak měly aplikovat právní úpravu účinnou ke dni zahájení řízení (31. 8. 2011) zaručující vrácení soudního poplatku v plné výši v případě, kdy byl návrh vzat zpět před prvním jednáním ve věci; v jeho případě šlo o částku 561 870 Kč. Rozhodnutí obecných soudů, na jejichž základě byl soudní poplatek vrácen ve snížené výši, stěžovatel považoval za rozporná s principem ochrany důvěry občanů v právo, principem materiálního právního státu a principem zákazu zpětné účinnosti právních norem, což ve svém důsledku vnímal jako porušení práva vlastnit majetek a zásady ukládat poplatky jen na základě zákona.

5. Ústavně právní nepřípustnost aplikace zákona o soudních poplatcích ve znění účinném od 1. 9. 2011 stěžovatel dovozoval i ze závěrů prezentovaných v rozhodovací praxi Ústavního soudu [např. nález sp. zn. Pl. ÚS 21/96 ze dne 4. 2. 1997 (N 13/7 SbNU 87; 63/1997 Sb.), nález sp. zn. I. ÚS 344/04 ze dne 15. 12. 2004 (N 191/35 SbNU 497), usnesení sp. zn. IV. ÚS 355/05 ze dne 22. 3. 2006].

6. Krajský soud v Brně ve vyjádření k ústavní stížnosti ze dne 4. 2. 2013 uvedl, že se přiklonil k aplikaci novelizované úpravy vrácení soudních poplatků a v podrobnostech odkázal na závěry, jak je formuloval v potvrzujícím rozhodnutí soud druhého stupně.

7. Vrchní soud v Olomouci ve vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí, z něhož je zřejmé, že soud vycházel při aplikaci zákona o soudních poplatcích z přechodných ustanovení obsažených v zákoně č. 218/2011 Sb. a důvodové zprávy vztahující se k čl. II. přechodných ustanovení této novely, ze které je sice zřetelný původní záměr zákonodárce upravit tímto článkem jak vybírání, tak vrácení poplatků za řízení zahájená přede dnem účinnosti zákona č. 218/2011 Sb., nicméně do přijaté zákonné úpravy ve svém celku včleněn nebyl. Vrchní soud v Olomouci uvedl, že na svém závěru nemá důvod cokoli měnit a navrhl, aby ústavní stížnost byla jako nedůvodná zamítnuta.

8. V replice ze dne 5. 4. 2013 stěžovatel podotkl, že ani v jednom z vyjádření obecné soudy nereagovaly na jeho ústavněprávní argumentaci a pouze zopakovaly argumenty, které použily již při rozhodování jeho věci. Stěžovatel upřesnil původní petit ústavní stížnosti tak, aby bylo zcela zřejmé, že nebrojí proti náhradově nákladovým výrokům obecných soudů.

9. Pan Ing. Libor Diviš, vedlejší účastník řízení, se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

10. Ústavní soud přezkoumal napadená rozhodnutí Krajského soudu v Brně a Vrchního soudu v Olomouci z hlediska tvrzeného porušení ústavně zaručených práv stěžovatele a poté dospěl k závěru o důvodnosti ústavní stížnosti. V souladu s ustanovením § 44 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, rozhodl mimo ústní jednání, neboť od ústního jednání neočekával další objasnění věci.

11. Stěžovatel zpochybnil aplikaci ustanovení zákona o soudních poplatcích ve znění účinném od 1. 9. 2011 v důsledku nesprávné interpretace přechodného ustanovení k zákonu č. 218/2011 Sb. Ústavní soud, ač není povolán k přezkumu správnosti výkladu a použití podústavního práva, činí tak výjimečně tehdy, dochází-li v důsledku nesprávné interpretace a aplikace zákonné normy k porušení některého ze základních práv stěžovatele chráněného ústavním pořádkem.

12. Relevantní právní úprava:

12.1 Zákon o soudních poplatcích ve znění do 31. 8. 2011 v odst. 3 zavazoval soud „vrátit z účtu soudu i zaplacený poplatek za řízení, který je splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti, bylo-li řízení zastaveno před prvním jednáním“; tutéž povinnost stanovil i v odst. 4. v případě, „bylo-li řízení zastaveno po vydání platebního rozkazu pro zpětvzetí návrhu, k němuž došlo nejpozději v poslední den lhůty k podání odporu nebo námitek proti platebnímu rozkazu, elektronickému platebnímu rozkazu nebo evropskému platebnímu rozkazu. Po podání odporu nebo námitek se poplatek vrátí, bylo-li řízení zastaveno před prvním jednáním“.

12.2 Zákonem č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/21991 Sb., o soudních poplatcích ve znění pozdějších předpisů a další související zákony, bylo s účinností od 1. 9. 2011 změněno ustanovení § 10 odst. 3 tak, že ve větě první byla za slovo „stížnosti,“ vložena slova „snížený o 20 %, nejméně však o 1 000 Kč,“; v odst. 4. téhož ustanovení byla za slova „zaplacený poplatek“ vložena slova „snížený o 20 %, nejméně však o 1 000 Kč,“. Věta druhá byla nahrazena větou „Soud postupuje stejným způsobem po podání odporu nebo námitek, bylo-li řízení zastaveno před prvním jednáním.“.

12.3 Článek II. bod 1. přechodných ustanovení k zákonu č. 218/2011 Sb. ve větě první stanovil, že „za řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se vybírají poplatky podle dosavadních právních předpisů, i když se stanou splatnými po dni nabytí účinnosti tohoto zákona“.

13. Podstatou problému, to jest výkladem přechodných ustanovení k zákonu č. 218/2011 Sb. týkajících se postupu soudu při vrácení zaplaceného soudního poplatku po zpětvzetí žaloby před prvním jednáním v těch případech, kdy k zahájení řízení došlo před účinností tohoto zákona, avšak k samotnému zpětvzetí žaloby a zastavení řízení po jeho účinnosti, za situace, kdy výslovná úprava intertemporálních pravidel pro vrácení poplatků v citovaném zákoně chybí, se Ústavní soud již zabýval.

14. V nálezu sp. zn. I. ÚS 3296/12 ze dne 18. 12. 2012 [a poté i v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2116/12 ze dne 14. 2. 2013, oba dostupné v el. podobě na <http://nalus.usoud.cz>] Ústavní soud vyložil, že neobsahuje-li zákon č. 218/2011 Sb. speciální pravidla pro vrácení soudního poplatku v řízeních zahájených před jeho účinností, je třeba aplikovat pravidlo zakotvené v čl. II. bod 1. větě první tohoto předpisu, tj. v řízeních zahájených před nabytím účinnosti zákona č. 218/2011 Sb., která byla zastavena pro zpětvzetí návrhu, učiněném po nabytí jeho

účinnosti, vrátit soudní poplatek podle dosavadních právních předpisů. Jinými slovy řečeno, pokud byla žaloba podána za určitého stavu právní úpravy, podléhá poplatková povinnost právnímu režimu platnému a účinnému v době jejího podání, a to v celém jejím rozsahu, tj. nejen pokud jde o placení soudního poplatku, ale také co se týče jeho případného vrácení.

15. Ústavní soud se ve shora citovaném nálezu I. senátu vyjádřil i k názoru zastávaném Krajským soudem v Brně v usnesení ze dne 10. 2. 2012 sp. zn. 44 Co 444/2001 (uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 56/2012), sdíleném v projednávané i Vrchním soudem v Olomouci. Podle tohoto názoru se do přijaté právní úpravy nepodařilo včlenit zamýšlený záměr zákonodárce stanovit postup pro vybírání a vrácení poplatků v řízení zahájených před účinností nové právní úpravy, jak byl vyjádřen v důvodové zprávě k přechodným ustanovením zákona č. 218/2011 Sb., což vyústilo v závěr, že je třeba postupovat podle přechodných ustanovení k zákonu č. 218/2011 Sb. pouze v případě vybírání poplatků, nikoliv již v případě jejich vrácení, které se pak nutně musí řídit novou zákonnou úpravou. Tuto argumentaci Ústavní soud označil za nekorektní. Dotčené přechodné ustanovení, ke kterému se vztahovala příslušná část důvodové zprávy, nedoznalo vůči původnímu vládnímu návrhu zákona žádné změny, z čehož Ústavní soud dovozuje zákonodárcův záměr na použití obecného přechodného ustanovení i na vrácení soudních poplatků.

16. Závěry uvedené ve shora citovaných nálezech k výkladu čl. II. bodu 1. věty první přechodných ustanovení k zákonu č. 218/2011 dopadají v plné míře i na nyní projednávanou věc. Návrh stěžovatele na vydání směnečného platebního rozkazu byl Krajskému soudu v Brně doručen dne 31. 8. 2011, tj. před účinností zákona č. 218/2011 Sb. Obecné soudy tedy byly povinny aplikovat na zpětvzetí tohoto návrhu ustanovení zákona o soudních poplatcích ve znění účinném ke dni 31. 8. 2011, a vrátit stěžovateli celý soudní poplatek, byť ke zpětvzetí návrhu došlo dne 19. 3. 2012. Zadržením části soudního poplatku obecné soudy protiprávně zkrátily stěžovatele v jeho majetkové sféře, a porušily tak jeho ústavně zaručené právo na ochranu vlastnictví dle čl. 11 Listiny.

17. Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy závazná pro všechny orgány i osoby. To platí i pro rozhodování Ústavního soudu samého, který musí respektovat vlastní závěry vyslovené v typově shodných věcech, nepřekoná-li vlastní právní názor vyslovený v nálezu procedurou realizovanou v důsledku postupu ve smyslu § 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů; pro tento výjimečný postup však v projednávané věci rozhodující senát neshledal žádné opodstatnění.

18. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadené výroky usnesení Krajského soudu v Brně a Vrchního soudu v Olomouci podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil.

V Brně dne .....

Michaela Židlická  
předsedkyně senátu Ústavního soudu

